

Asesu'r Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg ac Anfantais Economaidd-Gymdeithasol

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchoddedig).

Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.

O Ebrill Iaf 2021 ymlaen mae gan y Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

I) Manylion

I.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Strategaeth Dim Drws Anghywir (No Wrong Door)

I.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Mae'r strategaeth yn cynnig adolygiad radical o drefniadau cyfredol sydd yn cynnig model uchelgeisiol ar gyfer cydweithio fydd yn gwella iechyd meddwl a chanlyniadau llesiant i blant a phobl ifanc hyd at 25 mlwydd oed. Mae yn strategaeth ranbarthol ar draws Gogledd Cymru gydag egwyddorion cytunedig ar draws y rhanbarth a disgwyliaidau i ddarparu gwasanaethau i gyfarfod âg anghenion lleol yn yr awdurdod lleol ar y cyd a'n partneriaid. Mae'r strategaeth yn rhoi disgwyliaidau i weithio yn llawer mwy integredig ar draws yr asiantaethau gan ddefnyddio model tim o amgylch y teulu a hybiau fydd yn golygu fod mynediad

i wasanaethau yn gynnar ac mewn modd hygyrch i deuluoedd yn llawer haws nag y mae ar y funud.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Marian Parry Hughes

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

Mawrth 2022 Fersiwn 1.0. Mae hwn yn asesiad ar y cynllun yn ei gyfanrwydd. Bwriedir gwneud asesiadau effaith pellach wrth gynllunio i weithredu rhai elfennau ohono.

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r budd-ddeiliaid neu bartneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Mae'r strategaeth wedi ei ddatblygu yn dilyn mewnbwn a gweithdai gyda budd-deiliaid proffesiynol, gan gynnwys y bwrdd iechyd, yr awdurdodau lleol, mudiadau gwirfoddol ar draws y Gogledd.

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei cymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchoddedig, ynglŷn â'r iaith Gymraeg neu â chymunedau (un ai oherwydd lleoliad neu oherwydd angen) sy'n byw ag anfantais economaidd-gymdeithasol?

Fel rhan o ddatblygu'r strategaeth a chyn ei gytuno, bu ymgynghoriad ar lefel ranbarthol gyda plant, pobl ifanc a theuluoedd sydd yn cynrychioli grwpiau sydd â nodweddion gwarchoddedig.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Mae'r ymgynghoriad uchod wedi amlygu y newid sydd angen digwydd er mwyn gwella profiadau unigolion o dderbyn gwasanaeth a chael mynediad i wasanaethau.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Gweithredir y strategaeth yn seiliedig ar yr angen i ddatblygu gwell canlyniadau i blant a phobl ifanc yn maes iechyd meddwl a llesiant. Amcangyfrifir bod oddeutu 9,280 o blant a phobl ifanc yng Ngogledd Cymru rhwng 5 ac 16 mlwydd oed yn dioddef o broblemau iechyd meddwl i wahanol raddau (ffigyrau Bwrdd Iechyd, 2020) ac o'r rhain amcangyfrifir fod oddeutu 1,566 o'r rhain yn byw yng Ngwynedd. Fodd bynnag nid oes gennym wybodaeth cyfredol am beth mae hynny yn ei ddweud wrthym am y gynrychiolaeth o fewn y ffigwr hwn o safbwynt unrhyw un sydd a nodweddion gwarchoddedig.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Mae yna fylchau yn y data sydd ar gael yn lleol, ac un o amcanion y strategaeth yw i gael gwell dealltwriaeth o lefelau anghenion ar draws y rhanbarth ac yn lleol.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae hefyd angen ystyried yr effaith ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac ar y Gymraeg.

Nodweddion	Sut fath o effaith? *	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Positif	Bydd y strategaeth yn cael effaith gadarnhaol ar bobl o gymunedau Pobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig neu sy'n geiswyr lloches neu ffoaduriaid gan y bydd y cymorth fydd ar gael yn hygyrch ac yn hawdd ei gael gyda mynediad at hyfforddiant i weithwyr i ddeall anghenion yn well ac i deilwrio gwasanaethau ar sail anghenion diwylliant, crefydd a iaith.
Anabledd	Positif	Mae'r strategaeth yn ystyried gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 mewn perthynas ag addasiadau rhesymol. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd gyfreithiol ar ddarparwyr gwasanaethau a'r rhai sy'n darparu nwyddau a chyfleusterau i wneud addasiadau rhesymol ar gyfer pobl anabl er mwyn sicrhau nad ydynt o dan anfantais o gymharu â phobl heb anabledd. Mae'n ofynnol i ddarparwyr wneud addasiadau rhesymol ar gyfer pobl anabl fesul achos unigol.

Rhyw	<p>Dynion – dim</p> <p>Merched - dim</p>	<p>Dynion/bechgyn: Mae tystiolaeth yn awgrymu fod cynnydd cyfatebol yn y nifer o fechgyn a merched sydd yn dioddef problemau iechyd meddwl ac wedi cynyddu o 1 mewn 10 yn 2004 i 1 mewn 9 yn 2020. Mae'r rhesymau yn amrywio ond gellir eu cysylltu i ffactorau megis tlodi, perthnasau heriol teuluol, hunaniaeth, rhiant gyda salwch meddwl ac yn y blaen. Am y rheswm hwn, nid yw'n ddisgwyliedig y bydd y strategaeth yn cael unrhyw effaith wahaniaethol ar ddynion/bechgyn.</p> <p>Merched a genethod: Mae tystiolaeth yn awgrymu fod cynnydd cyfatebol yn y nifer o fechgyn a merched sydd yn dioddef problemau iechyd meddwl ac wedi cynyddu o 1 mewn 10 yn 2004 i 1 mewn 9 yn 2020. Mae'r rhesymau yn amrywio ond gellir eu cysylltu i ffactorau megis tlodi, perthnasau heriol teuluol, hunaniaeth, rhiant gyda salwch meddwl ac yn y blaen. Am y rheswm hwn, nid yw'n ddisgwyliedig y bydd y strategaeth yn cael unrhyw effaith wahaniaethol ar ferched/genethod.</p>
Oedran	Positif	Mae'r strategaeth yn cyfeirio at wasanaethau i blant, pobl ifanc ac oedolion ifanc hyd at 25 mlwydd oed. Mae'r strategaeth yn cydnabod pob unigolyn hyd at yr oedran yma ac er mai strategaeth ar gyfer gwasanaethau plant ydyw mae yn cynnwys oedolion ifanc gydag anghenion yn y fframwaith weithredu, gan gynnwys unigolion gyda nodweddion gwarchoddedig..
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim	Mae corff cynyddol o lenyddiaeth yn cysylltu elfennau o iechyd meddwl a llesiant gyda hunaniaeth o ran rhywedd/dysfforia rhywedd. Mae'r strategaeth yn cydnabod fod unigolion o'r gymuned LGBTQ yn debygol fod angen gwasanaethau ymyrraeth cynnar i'w helpu. Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod bod angen gwella gwasanaethau hunaniaeth o ran rhywedd ac wedi sefydlu Grŵp Partneriaeth Hunaniaeth o ran Rhywedd Cymru i roi cyngor. Gellir defnyddio gwybodaeth o'r Barteriaeth yma i lywio unrhyw fersiynau dilynol o'r strategaeth.
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Positif	Nid oes unrhyw dystiolaeth i awgrymu y byddai'r strategaeth yn cael effaith gadarnhaol na negyddol ar unigolion oherwydd eu crefydd, eu cred neu eu diffyg cred.
Ailbennu rhywedd	Dim	Prin yw'r dystiolaeth i ddangos sut mae problemau iechyd meddwl a llesiant yn effeithio ar bobl drawsryweddol. Gellid gwneud rhagdybiaeth o effaith negyddol ond mae Llywodraeth Cymru wedi datgan bod angen gwneud rhagor o waith yn y maes hwn..

Bechiogrwydd a mamolaeth	Positif	Mae tystiolaeth fod rhaglenni i gefnogi merched beichiog cyn geni ac wedi geni yn cael effaith bositif ar eu lles a'u iechyd emosiynol. Mae tystiolaeth yn dangos fod problemau iechyd meddwl yn ystod y flwyddyn gyntaf ar ôl geni yn effeithio hyd at 20% o famau newydd a gall peidio a chynnig cefnogaeth arwain at broblemau mwy dwys. Felly mae'r strategaeth yn medru cynnig ymyrraeth yn gynnar er mwyn gwella canlyniadau i famau ac i'w plant.
Priodas a phartneriaeth sifil	Positif	Nid oes unrhyw effeithiau negyddol hysbys o ran y categori priodas a Phartneriaeth Sifil.
Yr iaith Gymraeg	Positif	Bydd y strategaeth yn cael ei darparu yn gwbl ddwyieithog a bydd gweithredu'r cynnig gweithredol o ran yr iaith yn flaenoriaeth.
Anfantais Economaidd-Gymdeithasol	Dim	Nid oes unrhyw effeithiau negyddol hysbys ar grwpiau gwarchoddedig na'r rhai sy'n byw mewn cartrefi incwm isel.

* I'w ddileu yn ôl yr angen

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a bechiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith?*	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Ydi	Nid yw'r strategaeth yn camwahaniaethu rhwng gwahanol nodweddion. Bwriad y strategaeth yw i wella canlyniadau bywyd plant a phobl ifanc drwy ymyrraeth gynnar wedi ei gydlynu yn aml asiantaethol ac felly mae'n cyfarch ystod o wahanol anghenion, gan ystyried nodweddion eraill unigolion wrth wneud hynny.
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Mae'r cynllun yn adnabod yr angen i helpu ystod eang o bobl sydd â gwahanol anghenion, ac i gynnig cefnogaeth yn ôl eu hangen. Mae hefyd yn cynnwys y cyfrifoldeb i asesu anghenion gofal a chefnogaeth grwpiau bregus, ac yn anelu i roi sylw perthnasol iddynt hwy.
Meithrin perthnasau da	Ydi	Meithrin perthynas dda rhwng plant, pobl ifanc a'u cymdeithas drwy wella canlyniadau a bod yn uchelgeisiol ar eu cyfer er mwyn iddynt fyw bywydau llawn yn eu cymdeithas.

* I'w ddileu yn ôl yr angen

3.3 Sut mae eich cynnig yn sicrhau eich bod yn gweithio yn unol â gofynion Safonau'r Iaith Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y manteisir ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Mae 65% o boblogaeth Gwynedd yn siaradwyr Cymraeg ac mae'r Cyngor yn gweithredu Polisi Iaith sydd yn sicrhau "Bod posib i holl drigolion y sir ddefnyddio gwasanaethau'r Cyngor drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg, ac y cymerir camau pendant i sicrhau bod dewis iaith y defnyddiwr yn cael ei nodi a'i barchu bob amser." Mae gallu gweithredu'r polisi hwn yn gyson ar draws y sir gyfan, a sicrhau bod unigolyn yn gallu cael gwasanaeth Cymraeg os ydynt yn dymuno hynny (yn unol â'r gofyn o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011) yn golygu bod rhaid ystyried y Gymraeg wrth recriwtio ac wrth ddatblygu gwasanaethau. Dylid cofio bod unrhyw siaradwr Cymraeg sydd yn cael ei benodi i swydd o reidrwydd yn gallu darparu'r gwasanaeth hwnnw yn Saesneg hefyd.

3.4 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer er mwyn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, ac i leihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gallai'r polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Fel uchod

3.5 Sut mae'r cynnig yn dangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwch fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig).

Nid yw'r ddyletswydd yn berthnasol gan nad yw'n fater strategol

3.6 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol, yn unol â'r Ddeddf Economaidd-Gymdeithasol?

Fel uchod

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Yn unol a'r egwyddorion yn y strategaeth byddwn yn sicrhau fod ystyriaeth yn cael ei roi i anghenion plant, pobl ifanc a'u teuluoedd wrth ddarparu gwasanaethau i'w cefnogi gan sicrhau cyfleoedd teg i bob unigolyn. Yn lleol byddwn yn ystyried nodweddion eraill yr unigolyn wrth weithredu.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Ni ddylai'r cynllun gael effaith negyddol ar unrhyw unigolion gyda nodweddion gwarchoddedig.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	x
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	
Dim camau pellach ar hyn o bryd, mae'n gynamserol i benderfynu, neu does dim digon o dystiolaeth	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Nid ydym yn disgwyl y bydd unrhyw effeithiau negyddol ond byddwn yn monitro (gweler isod) ac yn ymdrin hefo unrhyw effeithiau negyddol allai godi

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

Amherthnasol

5) **Monitro**

5.1 **Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?**

Bydd y strategaeth yn cael ei monitro drwy is grŵp plant yn s ranbarthol fydd yn atebol i Fwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru. Rydym yn bwriadu cynnal asesiadau effaith pellach wrth adolygu'r cynllun er mwyn ystyried manylder yr effaith yn well.